

Justitiedepartementet  
(Ju2025/01606)

## Yttrande över betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87)

Svea hovrätt har granskat betänkandet utifrån de intressen som hovrätten främst har att bevaka.

Inledningsvis noterar hovrätten att utredningen lämnar förslag om att skärpa straffskalorna för ett antal brott. Som även uppmärksammats av utredningen pågår en parallell lagstiftningsprocess som bl.a. behandlar en övergripande översyn av samtliga straffskalor (se Straffreformutredningens betänkande SOU 2025:66). För att säkerställa en rimlig balans och proportionalitet i det straffrättsliga påföljdssystemet finns det därför skäl för att fortsätta överväga straffskalornas utformning för de nu aktuella brotten med beaktande av andra förändringar som föreslås inom det straffrättsliga området i stort.

### Den straffrättsliga lagstiftningen om korruption

Hovrätten ser positivt på förslaget om att inrätta en ny lag om straff för vissa korruptionsbrott. Det kan antas att en sådan ordning bidrar till att lagstiftningen blir tydligare och mer lättöverskådlig.

Utredningen har föreslagit att en omständighet som ska beaktas särskilt vid bedömningen av om bl.a. ett mutbrott är grovt är om värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har eller kunde ha medfört betydande vinning eller avsevärd skada. Kravet på att gärningen kunde ha medfört betydande vinning eller avsevärd skada synes vara ett lågt ställt krav för att faran ska anses föreligga. Det innebär att även gärningar där risken för betydande vinning och avsevärd skada varit låg kan komma att bedömas som grova brott. Det kan ifrågasättas om det i detta hänseende är önskvärt att gärningar där vinning eller skada faktiskt har uppstått behandlas lika som när det enbart funnits en fara för att så skulle bli fallet. Enligt hovrättens mening bör en annan konstruktion övervägas alternativt att "kunde ha" ändras till ett mer kvalificerat krav.

För det fall de föreslagna skärpningarna av straffskalorna genomförs anser hovrätten, i likhet med utredningen, att det framstår som lämpligt att införa bestämmelser om ringa mutbrott och ringa mutbrott vid tävling. Även de begränsningar som föreslås i kravet på dubbel straffbarhet för vissa av brotten i den nya lagen förefaller välavvägt.

### Den straffrättsliga lagstiftningen om tjänstefel

Hovrätten delar utredningens uppfattning att ett välfungerande system för ansvarsutkrävande inom den offentliga förvaltningen är av stor vikt för allmänhetens förtroende och den enskildes möjligheter till upprättelse vid fel och överträdelser. Detta måste dock ställas mot de risker som ett för brett

och otydligt straffrättsligt ansvarsutkrävande kan medföra bl.a. för effektiviteten inom den offentliga förvaltningen och dess attraktivitet som arbetsgivare.

Bestämmelsen om det nya brottet *missbruk av offentlig ställning* har ett vidsträckt tillämpningsområde och kommer att omfatta fler situationer än de som utredningen främst pekat ut som skäl för dess införande. Vidare är vissa delar av bestämmelsen oprecis och innehåller rekvisit som kan ge upphov till tolkningssvårigheter.

En avgränsning för det straffbara området är att en person vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag vidtar eller underlåter att vidta *en åtgärd i strid med lag eller annan författning*. Av författningskommentaren framgår att rena bedömningsfrågor faller utanför det straffbara området. I denna del kan hovrätten konstatera att gränsen mellan agerande i strid med lag och rena bedömningsfrågor inte alltid är klar. Många bedömningar innebär en avvägning av hur en bestämmelse i lag ska förstås. Det skulle därför vara bra om det i författningskommentaren tydliggjordes och angavs fler exempel på hur ovan angivna förutsättning ska förstås.

Ett ytterligare krav för straffbarhet är att åtgärden eller underlåtenheten att vidta denna sker i syfte att uppnå en *otillbörlig* förmån för sig själv eller för annan. I författningskommentaren till bestämmelsen preciseras eller exemplifieras inte när en förmån ska anses som otillbörlig. Det framgår emellertid att området för vad som är ett gynnande eller missgynnande måste anses som tämligen stort. Som utredningen uppmärksammar i en annan del av betänkandet har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2020 s. 241 uttalat att begreppet ”otillbörlig förmån” är vagt och att lagtolkningen därför måste präglas av försiktighet i syfte att tillgodose legalitetsprincipen. Begreppet förekommer visserligen i andra straffbestämmelser och i många fall torde det vara helt klart om en förmån ska anses otillbörlig. I likhet med vad som anförts i föregående stycke skulle det dock vara fördelaktigt om även denna del tydliggjordes ytterligare i författningskommentaren.

Utredningen har inte ansett det nödvändigt att föreslå en ringa form av missbruk av offentlig ställning. Som skäl för detta har angetts att bestämmelsen enbart avser uppsåtliga fall och enbart offentlig verksamhet. Hovrätten instämmer i att dessa skäl talar emot en särreglering av ringa gärningar. Trots detta anser hovrätten att det bör övervägas att komplettera bestämmelsen med strafffrihet vid ringa fall. Skälen för detta är följande.

Missbruk av offentlig ställning föreslås vara subsidiärt i förhållande till bestämmelsen om tjänstefel i 20 kap. 1 § brottsbalken. Av bestämmelsen om tjänstefel framgår att i det fall gärningen är att anse som ringa ska ansvar inte utdömas. I utredningen föreslås att denna ordning kvarstår, om än med vissa preciseringar. Då bestämmelsen om tjänstefel även omfattar gärningar som begåtts av oaktsamhet har den i visst avseende ett bredare tillämpningsområde än den föreslagna bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning. Även om de kan antas vara få till antalet går det inte att utesluta situationer där någon uppsåtligen gör sig skyldig till tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken men där brottet är att anse som ringa. I avsaknad av en motsvarande bestämmelse för missbruk av offentlig ställning skulle dessa fall – trots ansvarsfrihet enligt 20 kap. 1 § brottsbalken – kunna bli straffbara enligt bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning.

Mot bakgrund av det breda tillämpningsområdet och den stora variation av situationer som kan komma att bli aktuella synes det därutöver vara lämpligt med en ventil för bagatellartade fall som inte framstår som straffvärda.

Vidare ställer sig hovrätten tveksam till förslaget att det i lagtexten ytterligare preciseras vilka omständigheter som det ska tas hänsyn till när det bedöms om ett tjänstefel är ringa. I detta sammanhang kan nämnas att det är ovanligt i straffrättslig lagstiftning med en så precis reglering av vilka omständigheter som det ska tas hänsyn till när det bedöms om en gärning är ringa. Frågan är också om uppräkningslistan av omständigheterna har någon praktisk betydelse då den avslutas med ”och övriga omständigheter” och då – som alltid i sådana här sammanhang – det ska göras en helhetsbedömning av samtliga omständigheter.

Slutligen noterar hovrätten att utredningen också vid bedömningen av om tjänstefel ska bedömas som grovt föreslår att en omständighet som särskilt ska beaktas är om gärningen har eller kunde ha medfört avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon. De synpunkter som förts fram under det föregående avsnittet gör sig gällande även i denna del.

Olof Wetterqvist

Truls Sandberg

I handläggningen av ärendet har hovrättslagmannen Olof Wetterqvist, hovrättsrådet Rikard Backelin och tf. hovrättsassessorn Truls Sandberg, föredragande, deltagit.